

Posudek na bakalářskou práci M. Čáповé: Pojetí románů Milana Kundery

Oponent. Doc. PhDr. Tomáš Kubíček, PhD.

Práce Markéty Čáповé Pojetí románu u Milana Kundery je prací bakalářskou, a tedy prací, v níž si student teprve hledá způsob svého myšlení, ověřuje si možnosti práce s textem a uvědomuje si pravidla psaní odborného textu, jeho organizaci a strukturu – od formálních náležitostí až po horizont rozvrhování předpokladů, tezí, antitezí a napínavě očekávané syntézy. Předložená práce splňuje tyto požadavky jen na velmi bazální rovině. Cituje se tu správně, literatura se uvádí bez problému, poznámkový aparát našel své logické místo, text je členěn do přehledných úseků, najdeme zde i soupis literatury a vše ostatní, co formálně náleží do práce odborného charakteru. Tím ale výčet pozitiv v případě tohoto textu končí. Autorka správně a zcela ve prospěch věci postupuje od obecného ke konkrétnímu, tedy od definice románu a jeho různých typologií a práce se v první chvíli zdá být velmi poučenou a dobře založenou prací, ale záhy se dostaví zklamání. Chybí tu skutečná funkční provázanost, motivace, spjatost úvodu (obecných poznámek k románu) s tím, co následuje. A jak se ukáže, toto bude jedna ze slabin práce. Jde se tu totiž pořád dál, bez toho, že by jedno souviselo s druhým, že by tu byly shledávány vztahy, spoje, souvislosti. A tak i později bude popis jednoho románu jednoduše vystřídám popisem druhého románu. Jakoby se tedy stále začínalo znovu, bez kontextu toho, co už bylo či bude řečeno. Jaký smysl například smysl nanést na jednu hromadu všechnu tu obecnou charakterizační práci vztahující se k románu a k jeho typologií, když se pak ani nedozvíme, kam vlastně z tohoto pohledu patří Kunderovy romány? Podobně nefunkční je i charakteristika počátků moderní prózy, navíc se tu pracuje s neobjevnými výroky. Ale v souvislosti s Kunderovými romány se často skloňuje slovo postmoderní. Tak proč takový zájem o moderní prózu?

Nerozumím vlastně úsměvné větě „*Kundera ne zcela právem vytýká evropským historikům literatury, že nedokázali myslet evropskou literaturu v její historické jednotě. Kunderovi naopak lze vytknout, že v jeho „dějinách“ románu mají nejčelnější místo hlavně autoři středoevropského románu (Kafka, Broch, Musil apod.). Kupodivu se zde nesetkáme s autory francouzského románového experimentu padesátých a šedesátých let*“. Proč bychom mu to měli vytýkat? Navíc za touto pasáží následuje obsáhlá pasáž o francouzském novém románu, která nemá logiku v kompozici textu. Zřetelně není francouzský román oním typem románu, k němuž se (ať už slovy nebo svým psaním) Kundera hlásí, ba mám dojem, že to ještě nikoho nenapadlo spojovat.. Tak proč tak obsažná charakteristika francouzského nového románu. V souvislosti s Butorem se zde charakterizuje román jako jazykový experiment,

laboratoř řeči. To je na hony vzdáleno poetice fikčních světů a psaní Milana Kundery. Proč to tu tedy je? Nebylo by vhodnější, nežli se zaměřit na to, čím Kunderův román není, zkoumat, čím je? Kunderova románová poetika je také vzdálena například magickému realismu (přesto, že k jeho autorům mnohokrát vyjádřil obdiv), tak proč se tu tedy nemluví o magickém realismu. Logicky to sem nepatří – pak tedy jaká logika velela zavést do textu nový román?

Má-li se vzápětí charakterizovat Kunderovo vlastní pojetí románu, spoléhá se tu na citace z Chvatíka, Koskové či Le Grand ad.. Kundera je tu vlastně parafrázován už parafrází. Jako by chyběl bezprostřední kontakt s primárními texty Kunderových esejů, s úvahovými texty o románě, románovém dědictví. Paradoxní okamžik tak nastane, když se pracuje např. s pojmem kýč. Autorka tu obsáhle cituje Brocha a jeho úvahy o kýči a s velkou dovedností ukazuje na základní konstitutivní prvky tohoto myšlení, když má však nabídnout srovnání s Kunderovým pojetím kýče, opět se obrátí jen na sekundární literaturu (Chvatík, Le Grand, Kulka ad.) a s vlastními Kunderovými texty tak vůbec nepracuje.

(spíše na okraji musím podotknout, že někdy jsem byl zaskočen i názvy kapitol: Nerozumím například názvu kapitoly Skutečné románové umění a kýč. To jako, že existuje nějaké neskutečné umění? Nebo skutečné románové neumění? A co či kdo rozhoduje so je skutečné umění a co není.)

Paradox celého založení práce se navíc vyjeví při práci s texty Kunderových románů. Tak Směšné lásky jsou vykládány nikoliv optikou autorky, ale prostřednictvím etablovaných vykladačů. Žert je, po krátkém převyprávění obsahu, vykládán prostřednictvím Chvatíka, Richterové, Suchomela, Černého. Podobně, jen s pozměňujícími se autoritami, se děje i v případě dalších románů. Název práce ovšem není „Reflexe Kunderových románů“ (v takovém případě by tento přístup byl legitimní), ale Pojetí Románu u Milana Kundery. Nikoliv Pojetí románu u Milana Kundery podle toho a toho teoretika, ale Kunderovo pojetí románu z pohledu autorky práce. Mluvit by tedy měl autor Milan Kundera v dialogu s autorkou bakalářské práce, která jemu bude trpělivě a pečlivě naslouchat a nikoliv inscenovat různorečí nad vychládajícím tělem odloženého objektu, v níž její hlas tak snadno opustí scénu.

Navíc se zde setkáme s mnoha provokativními tezemi, které přímo volají po tom, aby se autorka pokusila je vyložit, obhájit, zdůvodnit „*O Směšných láskách (přestože to není román) se zmiňuji proto, že jsou zajímavým materiálem pro sledování vývoje a zrodu poetiky Kunderových románů.*“ Závorka obsahuje důležité tvrzení, které však zůstane nepovšimnuto. Kundera sám prohlašuje, že jde v tomto případě o román. Autorka tvrdí opak. Nejdůležitější otázka ale uniká: Proč tedy může Kundera prohlásit o tomto textu, že jde o román? Co to

dosvědčuje o jeho románové poetice? To je mimořádně důležitá otázka a nesmí zůstat ladem. Zvláště, myslí li si autorka textu tak jasně a přestože v závorce pak nepřehlédnutelně, že o román nejde.

Jiná provokace tvrzením: „Povídky představují příběhy o hře na lásku, o hře s láskou i o nemožnosti lásky. Odtud plyne jejich „směšnost“ a „melancholie“. Co se tu myslí směšností a melancholií? Jak to, že ta dvě slova stojí tak jednoduše vedle sebe? Co je nazváno melancholií? Chybí analýza, která by ukázala, oč autorka své tvrzení opírá. I tento případ je však jen *pars pro toto*.

A ještě ke Směšným láskám: „Smyslem těchto příběhů je upozornit na propast dělící pohnutky lidských činů od jejich skutečné podoby a představy o skutečnosti od reality.“ Opět tvrzení, které není vyargumentováno analýzou, prací s primárním textem. Já si třeba myslím něco zcela jiného. Ale i autorka může mít pravdu, Jak to ale zjistit. Nehledě na to, že podobných tvrzení jsem i já schopen napsat nekonečně mnoho, a nebudu-li veden k tomu, abych je doložil, mohu si na nich klidně i trvat. Namísto analýzy t najdeme jen tvrzení, namísto interpretace synopsi. Ta je navíc následována jen interpretacemi pomocí sekundárních textů. Autorka sama žádné čtení nenabízí, vlastní myšlenku na trh nenese.

Marginálie, ovšem charakteristická a charakterizující: „*Ale jeho příběhu nastavují zrcadla další postavy románu.*“ Musím říci, že na věty typu „nastavují zrcadla“ jsem háklivý, neboť je to obludná fráze, navíc dovedená jazykem minulého režimu za práh sdělnosti.

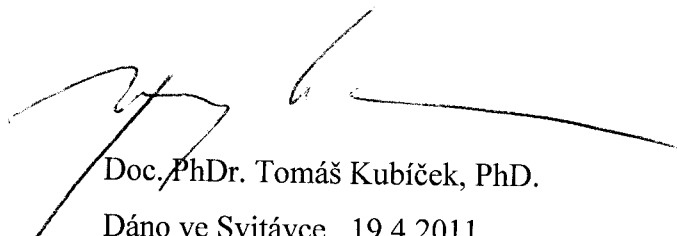
Ostatně o tom, jak se zachází s románem Žert, svědčí následující odstavec vyjmutý z textu práce:

Další důležitou postavu ztělesňuje Jaroslav. Je silně fixován na svět lidové písně. Tento svět by rád oživil a přenesl do současnosti. „*Jeho ztroskotání je předznamenáno nesouladem dvou časů, času mýtu a času ideologie, která zneužívá i lidové písně a instrumentalizuje ji pro své cíle. Iluzivnost Jaroslavova světa troskotá zvláště bolestně v kontaktu s ženou a synem, pro něž je jeho životní postoj nepochopitelným anachronismem.*“ (Chvatík, 2008, s. 59)

Po úvodní popisné větě, která představí postavu tvrzením, je postava charakterizována pomocí sekundárního textu. Toto je modelový půdorys psaní autorky po celý text. Vlastní pohled autorky se spokojí s popisem děje, interpretaci přebírají sekundární texty. Ty tu překvapivě

vytvářejí jakýsi souhlas, jako by jejich autoři ani nebyli různí s různým pohledem, s různými metodologiemi a interpretačními prioritami. Vše je tu přehledné, harmonické, nic se nevzpírá jednoznačnosti. Myšlení tu tedy obstarávají autority. Nutno říci, že práce se jmenuje Pojetí románu u Milana Kundery. Ale o tomto tématu se z textu nic nedozvíme. Jak tedy pojímá Kundera román? Co pro něj román představuje? V čem je specifický a v čem si je podobný s onou románovou poetikou, k níž se Kundera hlásí? Na žádnou z těchto otázek nenajdeme odpověď. Zato se dozvíme obsahy jeho románů a názory jeho interpretů na dílčí motivy či témata.

Shrnuto: Práce je nesamostatná, neodpovídá zadání, je nepřemýšlivá a nesebevědomá. Nečekám od bakalářské práce špičkové intelektuální výkony, co však očekávám, je alespoň nějaká podoba projevu samostatné kreativní práce, schopnost jasně se vztahovat k zadání práce - a tedy naplnit její cíl. Samostatné myšlení, schopnost analýzy, ochota tvořivě se vztahovat ke zkoumanému textu. To vše být na té nejzákladnější, ale osobní rovině. Předložená práce nic z toho nespĺnila.

Doc. PhDr. Tomáš Kubíček, PhD.
Dáno ve Svitávce, 19.4.2011